

Ár 2016, föstudaginn 30. september, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Haukur Guðmundsson, formaður, Geir Arnar Marelsson, Hrannar Már Gunnarsson, Oddur Ólason og Þorvaldur Emil Jóhannesson.

Fyrir er tekið **mál nr. 28/2016:**

M
gegn
F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 11. maí 2016, með kvörtun sóknaraðila, dags. sama dag. Með tölvupósti nefndarinnar, dags. 13. maí 2016, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dags. 20. júní 2016. Var bréfið sent sóknaraðila samdægurs og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir sóknaraðila bárust með bréfi, dags. 6. september 2016.

Málið var tekið fyrir á fundi nefndarinnar 30. september 2016.

II.

Málsatvik.

Þann 22. ágúst 2007 gaf M út sjálfskuldarábyrgð til FF, nú nr. X, þar sem hann ábyrgðist hluta lánssamnings, nú nr. X, útgefnum af syni sóknaraðila, A (hér eftir kallaður skuldari), allt að fjárhæð JPY 10.000.000 og CHF 100.000. Varnaraðili hefur nú tekið yfir réttindi kröfuhafa samkvæmt lánasamningnum og hefur jafnframt tekið yfir réttindi samkvæmt sjálfskuldarábyrgðinni.

Skuldari var ekki greiðslumetinn. Þann 14. ágúst 2007, nokkrum dögum áður en skuldari gaf út framangreindan lánasamning, afsalaði sóknaraðili til skuldara og maka hans, jörðinni Á og þeim rekstri sem jörðinni fylgdi. Framangreindur lánssamningur var rekstrarlán sem fjármagnaði kaupin á Á. Skuldari stofnaði virðisaukaskattsnúmer 1. september 2007, sama dag og sóknaraðili lokaði sínu virðisaukaskattsnúmeri sem tók gildi 1. janúar 1990.

Sóknaraðili sendi bréf til varnaraðila þann 22. ágúst 2015 þar sem hann krafðist þess að ofangreind ábyrgð yrði felld niður af hálfu bankans. Varnaraðili svaraði því til þann 12. apríl 2016 að hann mæti ábyrgðina gilda og varð ekki við ósk sóknaraðila.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili krefst þess að yfirlýsing um ábyrgð sem hann skrifaði undir þann 22. ágúst 2007, upphaflega til FA forvera varnaraðila að fjárhæð JPY 10.000.000 og CHF 100.000 til tryggingar erlendum lánsamningi útgefnum af A að fjárhæð JPY 54.500.000 og CHF 565.000 verði felld úr gildi eða ógild.

Sóknaraðili telur í fyrsta lagi að ekki hafi verið farið eftir Samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, frá 1. nóvember 2001 (hér eftir nefnt samkomulagið) og að brotið hafi verið á rétti ábyrgðarmanns. Rétti sem honum hafi ekki verið kynntur samkvæmt 3. gr. samkomulagsins. Í öðru lagi að varnaraðili hafi aukið ábyrgðaráhættu ábyrgðarmanns með því að veita sjálfum sér veðheimild án heimildar og vitneskju ábyrgðarmanns. Í þriðja lagi telur sóknaraðili að varnaraðili hafi sýnt af sér mjög óvönduð vinnubrögð hvað varði ósamræmi í fjárhæðum og hver eigi að vera lánveitandi.

Sóknaraðili vísar til þess að umrætt lán sem upphaflega hafi verið veitt í JPY 55.500.000 og CHF 580.000 hafi verið gefið út 30. ágúst 2007 og að ekkert greiðslumat hafi verið gert. Þá hafi engar upplýsingar verið gefnar um greiðsluhæfi lántaka til handa ábyrgðarmanni eða honum bent á það skriflega eða munnlega að hann ætti rétt á því. Engar upplýsingar hafi verið afhentar með ábyrgðaryfirlýsingunni t.a.m. varðandi kjör, vanefndir og frekari tryggingar enda hafi lánasamningurinn verið saminn síðar og þá af annarri lánastofnun. Einnig sé ósamræmi á milli lánasamnings og yfirlýsingar um ábyrgð hvað varði fjárhæðir og sé lánsfjárhæðin hærri, í lánasamningi en ábyrgðaryfirlýsingin segi til um.

Þá bendir sóknaraðili á að varnaraðili hafi veitt sjálfum sér veðheimild og ýtt láni sem sóknaraðili eigi að vera að "hluta" ábyrgðarmaður á 1.veðrétti aftur á 2. veðrétt. Án þess að tilkynna honum þessa veðheimild og að fá til þess leyfi ábyrgðarmanns. Þessi veðheimild veiki tryggingarstöðu ábyrgðarmanns sem því nemur þ.e. veittri veðheimild og á þeim tíma, útgáfudagur lánsins 30. janúar .2014, um kr. 78.340.260,-.

Greiðslumat

Sóknaraðili telur að skuldari hafi ekki verið greiðslumetinn eins og Samkomulag um notkun á ábyrgðum einstaklinga leggi á fjármálastofnanir. Því beri að ógilda – víkja ábyrgð hans til hliðar með hliðsjón af 36. gr. samningalaga nr. 7/1936.

Sóknaraðili telur það rangt sem fram komi í athugasemdum varnaraðila að hér sé um að ræða ábyrgð á rekstrarláni og sé því mótmælt sem röngu og ósönnuðu. Tilvísanir til virðisaukaskattsnúmera segi ekkert til um það. Kaupsamningur aðila segi heldur ekkert til um það. Í kaupsamningi sé ekkert fjallað um rekstrarskuldir og inneignir eða skattaskuldir sem gert væri ef um kaup á rekstri væri að ræða. Hvergi komi fram að verið sé að kaupa rekstur. Það sé verið að kaupa jörð með eignum og hefðu kaupendur getað selt þær eignir. Það komi heldur hvergi fram í lánsamningum að um rekstrarlán sé að ræða. Umræddur lánasamningur sé lán einstaklings sem lántaka, A. Kaupendur jarðarinnar Á séu tveir einstaklingar. Það séu því ekki báðir eigendur jarðarinnar sem hafi tekið umrætt lán. Því sé ekki um sölu á rekstri að ræða heldur eingöngu viðskipti milli einstaklinga. Sóknaraðili hafi gengist í ábyrgð fyrir láni til einstaklings og samkvæmt reglum sem fram komi í samkomulagi um notkun ábyrgða verði að greiðslumeta ef gengist sé í sjálfskuldarábyrgð fyrir einstakling fyrir hærri fjárhæð en kr. 1.000.000,-

Sóknaraðili bendir á að Úrskurðarnefndin hafi margoft komist að þeirri niðurstöðu að víkja beri ábyrgð til hliðar vegna þess að ekki hafi verið greiðslumetið,

sbr. t.d. mál nr. 100/2013. Dómstólar hafi einnig ítrekað dæmt á þá leið sjá dóma, sbr. t.d. Hrd. 163/2015.

Sóknaraðili telur að sönnunarbyrði um að gengist hafi verið í sjálfskuldarábyrgð vegna reksturs hvíli alfarið á varnaraðila. Sóknaraðili telji að ekki hafi verið sýnt fram á að umræddur lánssamningur sé til rekstraraðila, þvert á móti sé það eftir orðanna hljóðan til einstaklings. Með vísan til þess telur sóknaraðili að vísa beri sjálfskuldarábyrgð þeirri sem hann hafi gengist undir frá. Sóknaraðili telur einnig að tilvísun til úrsk. nr. 26/2004 eigi ekki við hér en þar hafi aðili gengist í ábyrgð fyrir einkahlutafélag og hafi samkomulagið því ekki getað átt við í því tilviki.

Sjálfskuldarábyrgðin er fyrnd.

Sóknaraðili bendir á að umrædd sjálfskuldarábyrgð sé undirrituð þann 22. ágúst 2007 og um hana gildi því eldri fyrningarlög. Lög nr. 14/1905. Samkvæmt 4. tl. 3. gr. laganna hafi ábyrgðin fyrnst á fjórum árum frá því að hægt hafi verið að beina kröfu að ábyrgðarmanni, sjá 5. gr. laga nr. 14/1905.

Í þessu máli hafi varnaraðili lagt fram vanskilatilkynningar til umbjóðanda síns. Þar sjáist að umræddur lánssamningur sé í vanskilum frá 17.01.2011. Varnaraðili hafi ekki krafist sóknaraðila um greiðslur, né slitið fyrningu með málsókn og því telji sóknaraðili sjálfskuldarábyrgðina fyrnda og að fella beri ábyrgðina úr gildi af þeim sökum.

Forsendubrestur

Sóknaraðili bendir á að hann hafi gengist undir ábyrgð. Forsendu þess að hann hafi gengist undir ábyrgðina hafi verið tryggingarbréf það sem hafi tryggt lánssamning þann sem sóknaraðili hafi ábyrgst að hluta að tryggingarbréfið væri tryggt með 1. veðrétti í fasteigninni Á. Forsendan komi skýrt fram í lánssamningi í 3. mgr. í 4. tl.

Varnaraðila hafi átt að vera fullkunnugt um þetta. Engu að síður komi fram að bankinn, eini veðhafi á eigninni, hafi veðsett eignina framar tryggingarbréfi sem tryggi lánssamninginn sem sóknaraðili hafi ábyrgst að hluta. Á 1. veðrétti sé eignin nú veðsett með láni að fjárhæð kr. 78.340.260 auk vaxta 8,5% frá 7. janúar 2014 og í skuldabréfinu komi fram að um sé að ræða endurreiknað erlent lán. Ef ekkert hafi verið greitt af láninu gæti það staðið í um 100 milljónum. Ráðstöfun þessi sé gerð án vitneskju eða með samþykki sóknaraðila. Sóknaraðili telur því forsendur fyrir útgáfu sjálfskuldarábyrgðarinnar brostnar og fella beri sjálfskuldarábyrgðina niður á grundvelli þess með hliðsjón af 36. gr. samningalaganna.

Þá telji sóknaraðili að þessi vinnubrögð bankans samræmist ekki eðlilegum viðskiptaháttum og sé ekki í samræmi við lög, sbr. 19. gr. laga nr. 161/2002. Varnaraðili hafi vísitandi veðsett eignina fyrir láni að fjárhæð 78.340.260 kr. – framar tryggingarbréfi sem tryggi lánssamning þann sem sóknaraðili hafi ábyrgst að hluta án samráðs við hann og vilji engu að síður halda ábyrgð sóknaraðila til streitu. Slíkt sé ámælisvert og ekki góðir viðskiptahættir og auk þess brot á þeim reglum sem FME setji fjármálafyrirtækjum og í raun tilkynningarskyld til FME.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að kröfum sóknaraðila verði hafnað.

Skortur á greiðslumati og afhendingu upplýsingabæklinga:

Varnaraðili telur að fullyrðing sóknaraðila um að skortur á greiðslumati og afhendingu upplýsingabæklinga til ábyrgðarmanns eigi að leiða til ógildingar ábyrgðar

standist ekki skoðun. Sóknaraðili geti ekki reist kröfur sína um ógildingu ábyrgðar, sökum skorts á greiðslumati og afhendingu upplýsingabæklings, á samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, sem eins felist í heiti samkomulagsins og nánar sé kveðið á um í 2. gr. samkomulagsins, eigi eingöngu við um ábyrgða á skuldum einstaklinga. Ákvæði samkomulagsins taki einungis til þeirra tilvika þegar einstaklingur veiti ábyrgð til tryggingar skuldum annars einstaklings. Gildissvið samkomulagsins, sem sé tæmandi talið í 2. gr. samkomulagsins, taki ekki til tilvika þegar einstaklingur gangist í ábyrgð vegna atvinnurekstrar þriðja aðila eða þegar rekstraraðili gangist í ábyrgð til tryggingar skuldum einstaklings. Til stuðnings þeirrar túlkunar á samkomulaginu vísar varnaraðili í úrskurð Úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki nr. 26/2004.

Með hliðsjón af fyrrnefndu gildissviði samkomulagsins bendir varnaraðili á að sóknaraðili hafi stofnað formlega einstaklingsrekstur 1. janúar 1990 í búrekstri sem hafi lokið samkvæmt sömu skráningu 1. september 2007. Skuldari hafi stofnað sjálfur formlega einstaklingsrekstur í búrekstri, á sömu jörð og sóknaraðili hafi sinn rekstur, á sama degi og einstaklingsrekstri sóknaraðila hafi lokið, eða 1. september 2007. Þann 22. ágúst 2007, eða á þeim tíma sem sóknaraðili hafi enn verið með formlegan einstaklingsrekstur hafi hann gengist í umþætta sjálfskuldarábyrgð vegna framangreinds rekstrarláns sonar síns. Lánið geti ekki talist annað en rekstrarlán, enda hafi það verið tekið til að fjármagna kaup samkvæmt kaupsamningi og afsali, á milli sóknaraðila og skuldara, þar sem fram komi að hið keypta sé jörðin Á (landnr. 28), Á lóð (landnr. 29) og Á lóð (landnr. 30) með þeim gögnum og gæðum sem þeim fylgja ber, þar með talið greiðslumark, íbúðarhús og útihús á jörðinni ásamt bústofni, vélum og hlutabréfum í tveimur félögum. Samkvæmt kaupsamningnum og afsalinu sé virði íbúðarhúsnæðis 16,1% af heildarvirði en 83,9% af virði samningsins tengist rekstri á bújörð. Þegar um sé að ræða lánsamnings sem séu gerðir í tvíþættum tilgangi sem tengist að hluta atvinnustarfsemi og að hluta til húsnæðis einstaklings, þá verði að túlka lánsamnings á þann veg sem ráðandi þáttur samningsins nái til. Í því tilviki sem hér um ræðir þá sé meiri hluti lánsins notaður við kaup á jörð sem sé notuð í búrekstur, af þeim sökum teljist lánið vera gert í atvinnustarfsemi. En framangreint sé í samræmi við tilskipun Evrópuþingsins 2014/17/ESB og dóma Evrópudómstólsins nr. C-361/89 og C-464/01.

Varnaraðili bendir á að þegar litið sé til gildissviðs samkomulagsins, stöðu sóknaraðila og skuldara sem rekstraraðila og eðli lánsamningsins, fái varnaraðili ekki séð að tilefni sé til þess að fallast á ógildingarkröfu sóknaraðila, sem varnaraðili ætli að eigi að styðja með 36. gr. laga um samningsgerð, umboð og ógilda löggæringa nr. 7/1936 (hér eftir smnl.)

Tilkynningar til sóknaraðila:

Sóknaraðili telur að ógilda eigi sjálfskuldarábyrgð hans þar sem hann hafi hvorki fengið vanskilatilkygningar né áramótatilkygningar frá lánveitanda. Eins og að framan sé rakið eigi samkomulagið ekki við ábyrgð þá sem sóknaraðili hafi gengist í. 5. gr. samkomulagsins um upplýsingagjöf til ábyrgðarmanna eigi því ekki við í þessu máli. Varnaraðili bendir jafnframt á að sóknaraðili hafi bæði fengið vanskilatilkygningar og áramótatilkygningar eftir samruna FL og varnaraðila. Varnaraðili hafi sent sóknaraðila vanskilatilkygningar þann 25. desember 2015, 25. janúar 2016 og 25. febrúar 2016. Þá hafi sóknaraðili fengið áramótatilkygningu 18. mars 2016. Þá bendir varnaraðili jafnframt á að vanrækslu á tilkynningarskyldu leiði ekki sjálfkrafa til niðurfellingar ábyrgðar. Í því tilefni vísist til almennra reglna kröfuréttar og meginreglna samningsréttar um skuldbindingargildi loforða og skyldu til að efna löggæringa, en

reglur þessar fái m.a. stoð í lögum nr. 7/1936 smnl. Þessu til stuðnings bendir varnaraðili á Hrd. nr. 116/2010, en í því máli hafi dómurinn ekki getað fallist á niðurfellingu ábyrgðar vegna vanrækslu lánveitanda á upplýsingagjöf til ábyrgðarmanns. Sóknaraðila hafi aldrei verið neitað um upplýsingar um skuld þá sem ábyrgð hans tryggi og hafi hann ekki sýnt fram á að hann hafi orðið fyrir tjóni vegna tilhögunar kröfuhafa á upplýsingagjöf. Þá vilji varnaraðili benda á að sóknaraðili hafi gengist við umþrætti ábyrgð fyrir gildistöku laga um ábyrgðarmenn nr. 32/2009 og geti því ekki stutt kröfuna við 7. gr. framangreindra laga. Framangreind 7. gr. sem ekki eigi við í málinu, gangi heldur ekki svo langt að brot gegn henni leiði til niðurfellingar ábyrgðar nema vanrækslan sé veruleg, annars skuli ábyrgðarmaður vera skaðlaus af vanrækslu lánveitanda, þ.e. ekki sé hægt að krefja ábyrgðarmann um greiðslu dráttarvaxta og annars kostnaður sé honum ekki sendar tilkynningar.

Breytt veðröð:

Sóknaraðili telur að ógilda eigi sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila vegna þess að FB hafi aukið ábyrgðaráhættu hans með því að veita varnaraðila veðheimild ofar tryggingarbréfi því sem jafnframt sé til tryggingar þeim lánssamningi sem sóknaraðili sé í sjálfskuldarábyrgð fyrir, án heimildar og vitneskju ábyrgðarmanns. Varnaraðili ítrekar að samkomulagið eigi ekki við um umþrætta ábyrgð og geti því 2. mgr. 5. gr. samkomulagsins ekki átt við í þessu máli. Varnaraðili bendir jafnframt á að sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila hafi verið gefin út 22. ágúst 2007, fyrir gildistöku laga um ábyrgðarmenn nr. 32/2009 og geti því 2. mgr. 10. gr. þeirra laga ekki heldur átt við í málinu. Engin lagaskylda hafi því legið á lánveitanda til þess að afla samþykkist ábyrgðarmanns á breyttum tryggingarráðstöfunum sem gerðar hafi verið til að tryggja efndir skuldarinnar. Sóknaraðili geti því ekki teft þeirri ástæðu fram til ógildingar ábyrgðarinnar. Fallist nefndin ekki á þau rök vilji varnaraðili benda á að skortur á samþykki ábyrgðarmanns á breyttum tryggingarráðstöfunum geti ekki leitt til niðurfellingar ábyrgðar heldur yrði sóknaraðili að sýna fram á tjón af völdum framangreindrar tryggingarráðstöfunar, sem hægt væri að taka mið af við skuldauppgjör. Það hafi sóknaraðili ekki gert. Varnaraðili fellst því ekki á að ógilda eigi sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila af þessari ástæðu.

Meint ósamræmi í gögnum:

Sóknaraðili telur að ógilda eigi sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila sökum ósamræmis á milli lánssamnings þess sem sóknaraðili sé ábyrgðarmaður fyrir og ábyrgðaryfirlýsingu hans er varði fjárhæðir og að hvaða lánveitanda sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila beinist. Varnaraðili bendi á að ábyrgðaryfirlýsing sóknaraðila sé takmörkuð við ákveðna fjárhæð og því skipti ekki máli hvort lánið hafi verið hærra en ábyrgðaryfirlýsing hafi gefið til kynna. Varnaraðili geti ekki séð hvernig takmörkuð ábyrgð, sem gangi skemur en lánsfjárhæðin sjálf, geti leitt til ógildingar ábyrgðar og fellst því ekki á þá málástæðu sóknaraðila.

Varnaraðili vísar til þess að ábyrgðaryfirlýsing hafi verið gefin út 22. ágúst 2007 til FA, lánssamningurinn sé gefinn út 30. ágúst 2007 til FF og tryggingarbréf sem getið sé um í 4. gr. lánssamningsins sé gefið út 22. ágúst 2007 til FF. Samruni framangreindra sparisjóða hafi verið hafinn fyrir útgáfu framangreinds, en sparisjóðirnir hafi tilkynnt Samkeppniseftirlitinu um samruna í maí 2007. Samruninn hafi síðar verið samþykktur af Fjármálaeftirlitinu þann 10. mars 2008. Fjármálaeftirlitið hafi síðar samþykkt samruna FL og F 15. október 2015. Almennar reglur kröfuréttar leiði til þess að hinn nýi kröfuhafi njóti sama réttar og fyrri kröfuhafi og taki því þ.á.m. yfir þær tryggingar sem tengist útgefnum kröfum til handa fyrri kröfuhafa. Samruninn hafi því ekki áhrif á gildi

sjálfskuldarábyrgðar sóknaraðila gagnvart kröfuhafa. Þá bendir varnaraðili á að ábyrgðaryfirlýsingin sýni vilja sóknaraðila til þess að gangast í umþætta sjálfskuldarábyrgð á skuld sonar síns og sé ekkert sem bendir til þess í efni ábyrgðaryfirlýsingarinnar að það skipti máli hver kröfuhafi lánsins sé.

Varnaraðili geti samkvæmt framangreindu ekki fallist á með sóknaraðila að ósamræmi í lánaskjölum og ábyrgðaryfirlýsingu sé á einhvern hátt óeðlilegt eða eigi að leiða til ógildingar sjálfskuldarábyrgðar sóknaraðila.

Ógilding ábyrgðar á grundvelli 36. gr. samningalaga:

Telji nefndin að samkomulagið eigi við í þessu máli byggir varnaraðili á því að brot gegn ákvæðum samkomulagsins valdi ekki sjálfkrafa ógildingu ábyrgðar á grundvelli 36. gr. smnl. Við mat á því hvort ógilda eigi ábyrgð bendi dómaframkvæmd til þess að alltaf þurfi að horfa heildstætt á öll málsatvik og í því samhengi þurfi meðal annars að líta til þess hver raunverulegur vilji ábyrgðarmanns hafi verið. Telja verði að vilji sóknaraðila hafi staðið til að takast á hendur umrædda sjálfskuldarábyrgð, en í málinu liggi ekki annað fyrir en að sóknaraðili hafi af fúsum og frjálsum vilja gengist í þá ábyrgð sem fyrr greinir með undirritun yfirlýsingar þann 22. ágúst 2007. Hið umþætta lán sem sóknaraðili ábyrgist hafi verið notað til þess að fjármagna kaup á jörð og rekstur af sóknaraðila sjálfum og hafi því enginn verið betur til þess fallin en sóknaraðili sjálfur til að átta sig á tekjum af rekstrinum og hvort búið stæði undir greiðslum af láninu. Þá megi benda á sérfræðikunnáttu sóknaraðila í fjármálum, en þess utan að sinna eigin búrekstri til fjölda ára hafi hann gengt stjórnarsetu í FH og FA. Þá verði ekki hjá því litið að sóknaraðili hafi ekki haft uppi athugasemdir við ábyrgð þá sem hann hafi gengist í, fyrr en á árinu 2015, eða átta árum síðar, sbr. Hrd. 346/2015.

Þá bendir varnaraðili á að sönnunarbyrði hvíli á sóknaraðila um að skilyrði ógildingarreglna samningaréttarins sé uppfyllt í málinu. Við mat á þeim reglum verði að hafa í huga þá meginreglu samninga- og kröfuréttar að samninga skuli halda. Við heildarmat á aðstæðum öllum og ef horft sé til atvika máls hér sé ljóst að sóknaraðila hafi ekki tekist að sýna fram á að hægt sé að halda því fram að það væri ósanngarnt að sóknaraðili þyrfti að vera bundinn af sjálfskuldarábyrgð sinni.

V. Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að gildi sjálfskuldarábyrgðar sóknaraðila á skuldabréfi útgefnu þann 22. ágúst 2007 til forvera varnaraðila til tryggingar erlendum lánsamningi útgefnu af A að fjárhæð JPY 54.500.000 og CHF 565.000.

Samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, dags. 1. nóvember 2001, er undirritað af Sambandi íslenskra sparisjóða f.h. sparisjóða. Forveri varnaraðila var einn þessara sparisjóða og leiðir varnaraðili í máli þessu rétt sinn frá þeim sparisjóði. Forvera varnaraðila bar að fullnægja þeim skyldum sem á honum hvíldu samkvæmt samkomulaginu, sbr. dóm Hæstaréttar í máli nr. 169/2012.

Í 1. gr. samkomulaginu um markmið þess kemur fram að „Með samkomulaginu eru settar meginreglur til verndar ábyrgðarmönnum í þeim tilvikum er skuldaábyrgð eða veð í eigu annars einstaklings eru sett til tryggingar fjárhagslegri skuldbindingu.“

Umrætt samkomulag tekur m.a. til þess þegar einstaklingur gengst í sjálfskuldarábyrgð, sbr. 2. gr. samkomulagsins. Er gildissviðið að þessu leyti afmarkað svo: „Sjálfskuldarábyrgð er skuldaábyrgð nefnd þegar einstaklingur, ábyrgðarmaður, gengst í ábyrgð fyrir annan einstakling, greiðanda og er til tryggingar fjárhagslegri skuldbindingu s.s. láni eða úttekt með kreditkort.“ Samkvæmt 3. gr. samkomulagsins er fjármálafyrirtæki skylt að meta greiðslugetu greiðanda nema ábyrgðarmaður óski

sérstaklega eftir því með skriflegum hætti að svo verði ekki gert. Fjármálafyrirtæki er þó ávallt skylt að greiðslumeta skuldara þegar ábyrgð ábyrgðarmanns á skuldum viðkomandi skuldara nemur meira en kr. 1.000.000. Samkvæmt 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins skal tryggt að ábyrgðarmaður geti kynnt sér niðurstöðu greiðslumats áður en hann gengst í ábyrgðina, enda liggi fyrir að greiðandi hafi samþykkt það. Bendi niðurstaða greiðslumats til þess að greiðandi geti ekki efnt skuldbindingar sínar, en ábyrgðarmaður óskar eftir að lán verði veitt engu að síður, skal hann staðfesta það skriflega.

Samkvæmt öllu ofangreindu verður að líta svo á að FF hafi verið búinn að skuldbinda sig til þess að veita einstaklingum ekki lán gegn sjálfskuldarábyrgð annars einstaklings (ábyrgðarmanns) án þess að lántakinn væri fyrst greiðslumetinn og niðurstaða greiðslumats kynnt ábyrgðarmanninum. Ekki fæst séð að það sjónarmið varnaraðila fái stoð í samkomulaginu sjálfu eða dómaframkvæmd að þar séu undanskilin lán sem einstaklingum eru veitt til að fjármagna rekstur eða kaup á rekstri í eigin nafni. Eldri úrskurðir nefndarinnar hafa heldur ekki byggt á því sjónarmiði. Tilvísanir varnaraðila til dóma Evrópudómstólsins hafa ekki þýðingu fyrir mál þetta. Dómur í máli nr. C-361/89 fjallar um gildissvið og túlkun tilskipunar nr. 85/577/EEC. Dómur í máli nr. C-464/01 fjallar hins vegar um túlkun 1. mgr. 13. gr. Brussel-samningsins frá 27. september 1968 um dómsvald og um fullnustu dóma í einkamálum. Enda þótt í báðum þessum dómum sé fjallað um skil á milli viðskipta í atvinnuskyni og neytendaviðskipta hafa þeir fyrst og fremst þýðingu fyrir túlkun þeirra ákvæða sem þeir fjalla um. Þegar kemur að því að leggja mat á þær skyldur sem íslensk fjármálafyrirtæki undirgengust með samkomulaginu fæst ekki séð að dómarnir geti ráðið neinum úrslitum.

Óumdeilt er að forveri varnaraðili mat ekki greiðslugetu skuldara, útgefanda umrædds skuldabréfs. Verður varnaraðili að bera allan halla af því að slíkt greiðslumat fór ekki fram og þar með hver niðurstaða þess hefði orðið og hvort sóknaraðili hefði eftir sem áður gengist í ábyrgð fyrir skuldara eftir að hafa kynnt sér matið. Af hálfu varnaraðila er ekki byggt á því að lánveitingin hafi verið í þágu sóknaraðila.

Verður því fallist á kröfu sóknaraðila þegar af þessari ástæðu og er þá ástæðulaust að fjalla um aðrar málsástæður hans.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila, M, á skuldabréfi í eigu varnaraðila, F, útgefnu þann 22. ágúst 2007, er ógild.

Reykjavík, 30. september 2016.

Haukur Guðmundsson

Geir Arnar Marelsson

Hrannar Már Gunnarsson

Sératkvæði

Oddur Ólason og Þorvaldur Emil Jóhannesson

Við erum sammála málavaxtalýsingu meirihluta nefndarinnar, en samhengisins vegna er vert að tiltaka, að við sölu jarðarinnar var seldur allur bústofn og greiðslumark, sbr. sundurliðun í kaupsamningi. Greiðslumark eitt og sér var liðlega þriðjungur kaupverðs.

Við getum ekki fallist á að við þessar aðstæður hafi hvílt fortakslaus skylda á lánveitanda að gera greiðslumat og kynna sóknaraðila sem ábyrgðarmanni. Vænta má, að kaupverð jarðarinnar hafi að talsverðu leyti ráðist af þeirri rekstrarlegu afkomu búans sem seljandi kynnti til sögunnar líkt og gildir við sölu á rekstri almennt. Oftast er miðað við ákveðið margfeldi af árlegri framlegð fyrri ára. Þær upplýsingar hafði sóknaraðili að sjálfsögðu haldþættar, enda einn um reksturinn. Ekkert hefur komið fram í málinu um að kaupandi hafi haft uppi hugmyndir um annars konar rekstur.

Því verður að telja það afar fjarlægðan möguleika að greiðslumat sem í raun hefði ekki verið annað en rekstraráætlun á grunni upplýsinga sóknaraðila sjálfs hefði verið líklegt til að hafa áhrif á ákvörðun hans um að gangast í ábyrgðina.

Það athugist einnig í þessu sambandi, að þó svo ekki sé fallist á þá túlkun varnaraðila að samkomulag um notkun sjálfskuldarábyrgða taki ekki til einstaklinga í rekstri, þá verður ekki fram hjá því litið, að önnur sjónarmið gilda um slíka aðila, t.d. með hliðsjón af lögum um neytendalán. Einkum og sér í lagi er varlegt að heimfæra samkomulagið að öllu leyti upp á ábyrgðir sem til verða í viðskiptum aðalskuldara og ábyrgðarmanns. Augljóst er, að við þær aðstæður er þekking ábyrgðarmanns á andlagi viðskiptanna er mun meiri en almenns ábyrgðaraðila og þörf hans fyrir þá vernd sem samkomulaginu var ætlað að veita eftir því minni. Samkomulagið hefur aukinheldur ekki að geyma efnisreglur um gerð greiðslumats svo heitið geti og hugtakið er ekki skilgreint sérstaklega. Það útilokar þannig ekki, að greiðslumat geti verið þáttur í verðmati eða hluti af forsendum í kaupum milli aðila, einkum þegar rekstur er annars vegar. Eins og varnaraðili bendir á, var engin til þess betur fallinn að þekkja reksturinn er sóknaraðili sjálfur.

Hvað aðrar málsástæður varðar, þá teljum við þær ekki megna að breyta niðurstöðu málsins. Fallast verður á það sjónarmið varnaraðila að ekki hafi verið sýnt fram á að hugsanlegur skortur á tilkynningum til sóknaraðila, breytt veðröð eða meint ósamræmi í gögnum hafi leitt til tjóns fyrir sóknaraðila eða raskað verulega grundvelli ábyrgðarinnar með öðrum hætti.

Eins og málum er hér háttað teljum við ekki efni til að víkja sjálfskuldarábyrgð hans til hliðar á grundvelli 36. gr. laga nr. 7/1936 og ekki verði talið ósanngjarnt af varnaraðila að halda ábyrgðinni upp á sóknaraðila. Verður því að hafna kröfu hans.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Kröfu sóknaraðila um að ógilt verði yfirlýsing um sjálfskuldarábyrgð hans á kröfu í eigu varnaraðila samkvæmt lánssamningi er hafnað.

Þorvaldur Emil Jóhannesson

Oddur Ólason